

Konferencia k príprave dunajskej stratégie sa konala v dňoch 25. – 26. februára 2010 v Budapešti paralelne s dunajským summitom. Konferencia bola organizovaná ako séria plenárnych zasadnutí a workshopov. Zatiaľ čo na plenárnych zasadnutiach odzneli spravidla politické prejavy a zásadné vystúpenia medzinárodných a národných organizácií, workshopy boli venované odborným otázkam spojeným s jednotlivými piliermi pripravovanej dunajskej stratégie.

Z prejavov premiérov ČK EÚ vyplynulo, že Dunajská makroregionálna stratégia je považovaná za historickú príležitosť a nový nástroj Európskej únie na realizáciu dlhodobého programu obnovy dunajského regiónu, efektívnejšie využitie potenciálu podunajských štátov. Ide súčasne o projekt makroregionálnej stratégie s cieľom aplikácie regionálnej a kohéznej politiky EÚ v praxi, ktorého výsledkom bude zlepšenie života obyvateľov, zvýšenie sociálnej bezpečnosti a súdržnosti obyvateľov, podpora cezhraničnej spolupráce, odstraňovania bariér a prekážok približovania ľudí a štátov podunajskej oblasti. Účastníci potvrdili pripravenosť hľadať spoločné východiská problémov a otvorených otázok, riešenia dopadov ekonomickej krízy a ochotu spoločne presadzovať realizáciu pilotných projektov v rámci odporúčaných pilierov dunajskej stratégie. Od realizácie stratégie sa očakáva zvýšenie atraktivity celého regiónu a podnietenie záujmu investorov. Je snaha, aby dunajská stratégia prispela k uskutočneniu zámerov novej stratégie EÚ 2020 a aby sa dunajský región stal konkurencieschopným.

Vedúci delegácií na dunajskom summite sa stotožnili v tom, že dunajská stratégia zahŕňa predovšetkým tri kľúčové oblasti posilnenej regionálnej spolupráce (doprava, životné prostredie a sociálno-ekonomický/kultúrny rozvoj), ktoré odporučila EK. Zároveň bližšie poukázali na to, že tri uvedené identifikované oblasti vnímajú z hľadiska národných pozícií svojich krajín a s prihliadnutím na aktuálne strategické rozvojové priority svojho štátu. Z tohto hľadiska napríklad predseda vlády MR G. Bajnai zvýraznil historické súvislosti a význam dohody o tzv. vlajkových projektoch pre dunajskú stratégiu v oblasti dopravy bez dopadov na životné prostredie a ekológiu, projektov zameraných na posilnenie sociálnej kohézie a bezpečnosti, podporu cezhraničnej dopravnej infraštruktúry a stierania politických hraníc. Vzhľadom na určité obavy je MR zainteresovaná a pripravená k užšej spolupráci s partnermi na úseku zdrojov pitnej vody, vodného manažmentu, klimatických zmien a súvisiacich tém. Veľkou úlohou a výzvou je pre MR aj spolupráca v oblasti kultúry a vzdelávania a podpora tzv. dunajskej identity. Pre realizáciu projektov bude dôležité zapojenie podnikateľských kruhov, MVO a občianskej spoločnosti. Informoval, že na základe iniciatívy 15 maďarských vedcov plánujú predložiť projekt založenia vedecko-výskumného združenia/cluster pre otázky Dunaja so sídlom v Budapešti, ktorý chcú presadiť do akčného plánu Dunajskej stratégie.

Vedúci delegácie SR na dunajskom summite M. Lajčák predniesol prejav aj na otváracom plenárnom zasadnutí konferencie k Dunajskej stratégii, v ktorom informoval o hlavných prioritách národnej pozície SR v oblasti prípravy návrhu Dunajskej stratégie a ubezpečil o aktívnom a zodpovednom prístupe slovenskej strany v záujme úspešnej prípravy návrhu stratégie a akčného plánu. Zároveň pozval zástupcov podunajských štátov na tretiu odbornú konferenciu, ktorú SR usporiada spoločne s Rakúskom v dňoch 19.-21. apríla 2010 vo Viedni a v Bratislave.

Rakúsky premiér Faymann plne podporil prípravu Dunajskej stratégie, ktorej realizácia umožní hľadať spoločné východiská počas terajšej ekonomickej krízy. Zdôraznil význam sociálno-ekonomickej kohézie, sociálnej bezpečnosti a spravodlivosti pre budúcnosť rozvoja. Prostredníctvom úspešnej dunajskej stratégie môžeme predísť novým krízam a prispieť k vyriešeniu súčasných problémov. V ťažkých časoch hospodárskej krízy sa znižujú zdroje,

a preto sociálno-ekonomická kohézia je veľmi dôležitá pre budúcnosť EÚ. Stratégia má umožniť vyvážený a udržateľný rozvoj podunajského regiónu.

Premiéri Rumunska a Bulharska akcentovali, že je to práve rieka Dunaj, ktorá spája podunajské štáty a je našim spoločným záväzkom spolupracovať pri maximálnom využívaní jej potenciálu, výhod a zároveň pri ochrane unikátneho podunajského priestoru. Krajiny a obyvatelia potrebujú koherentnú a úspešnú dunajskú stratégiu, ktorej projekty pomôžu krajinám a celému regiónu v spájaní, posilňovaní väzieb s EÚ a znižovaní existujúcich ekonomických disparít. Za kľúčový cieľ označili rozvoj dopravy, infraštruktúry a zabezpečenie splavnosti na celom úseku Dunaja. Modernizácia a budovanie prístavov a mostov s využitím potenciálu riek v regióne prispeje k zvýšeniu významu Dunaja ako veľkej dopravnej tepny. Z hľadiska dopravnej infraštruktúry a nových dopravných koridorov rumunský premiér spomenul dôležitosť realizácie pripravovaného železničného spojenia Paríž – Bratislava – Bukurešť – Čierne more v rámci transeurópskych dopravných koridorov. Navrhol prijatie systému včasného varovania za účelom koordinácie spolupráce v prípade mimoriadnych krízových situácií. Bulharský premiér podčiarkol, že Dunajská stratégia sa musí stať procesom s integrovaným prístupom, ktorá umožní rozvoj celého regiónu. Bulharská strana počas sprievodnej odbornej konferencie k Dunajskej stratégii správne zdôraznila, že je potrebné, aby strategické projekty súviseli nielen s podunajským regiónom, ale boli aj prirodzeným napojením medzi oblasťou Baltského mora na severe a Čiernym morom na juhu kontinentu.

Štátna ministerka - námestníčka ministra ZV NSR poukázala na to, že Nemecko považuje dunajskú stratégiu za dôležitý nástroj prehlbovania a posilňovania európskej perspektívy a integrácie ďalších krajín JVE. Vyjadrila podporu nemeckej vlády procesu regionálnej dunajskej makroregionálnej stratégie, ktorej realizácia musí pomôcť rozvoju dopravy vnútri a medzi štátmi dunajského regiónu. Je dôležité, aby dunajská stratégia efektívnejšie využila existujúci kapitál a aktivity existujúcich dunajských fór v povodí Dunaja. Stratégia sa bude môcť spoľahnúť na existujúce finančné a kohézne zdroje a formy aktivít EK. Dunajská stratégia je hlavne vnútornou makroregionálnou stratégiou EÚ. Súčasne napr. v oblasti životného prostredia je dôležitá participácia tretích štátov tj. NČK EÚ. Pri preferovaní projektov bude určujúce, aby aktivity sledovali spoločné ciele EÚ – konkurencieschopnosť, prosperita a bezpečnosť, ekonomický rast a podpora regionálnych foriem vzdelávacej infraštruktúry.

Podľa vicepremiéra Chorvátska imperatívom pre stratégiu musí byť odstraňovanie ekonomických disparít a príspevok k rozvoju medzinárodných dopravných trás. Samotná rieka Dunaj môže pomôcť ekonomickej spolupráci a obchodnej výmene a samotnému rozvoju dopravnej siete. Pre Chorvátsko je dôležité vybudovanie kanála Dunaj – Sáva a projekt železničného prepojenia smerom k Stredomoriu – na Jadran v rámci účinného prepájania systémov cezhraničnej spolupráce.

Zástupcovia Rumunska, Bulharska, Chorvátska, Srbska otvorene vyjadrovali záujem, aby dunajská stratégia sa stala účinným a úspešným nástrojom európskej politiky, a nie len ďalším prázdny dokumentom. Poukázali na potrebu finančného krytia projektov a tiež na synergiu dunajskej stratégie s regionálnymi a celoeurópskymi plánmi rozvoja. Vicepremiér Srbska informoval, že vedľa troch identifikovaných pilierov odporúčajú, aby súčasťou dunajskej stratégie boli aj širšie otázky bezpečnosti (nelegálna migrácia, pašovanie), vrátane bezpečnej plavby po Dunaji. V záujme maximálneho využívania potenciálu pri rešpektovaní zásad ochrany životného prostredia je potrebné zabezpečiť, aby Dunaj bol splavný na celom úseku a skoro celý rok. Uviedol, že o predmetných otázkach uskutočňujú konzultácie so slovenskou stranou.

Eurokomisár pre regionálnu politiku J. Hahn zdôraznil, že makroregionálne stratégie sa stávajú významným nástrojom EÚ do budúcnosti. Problémy a výzvy už nemôžu byť úspešne riešené a zvládnuté individuálnymi štátmi. Preto EK očakáva a žiada, aby sa vlády príslušných ČK dohodli na integrovanom návrhu komplexnej stratégie. Národné vlády vedia najlepšie identifikovať najdôležitejšie projekty a najurgentnejšie potreby rozvoja. EK má záujem, aby bol celý Dunaj splavnený a očakáva spoluprácu všetkých zainteresovaných štátov. Nejde len o využívanie vodnej cesty, EK vníma dunajskú stratégiu komplexnejšie ako model pozitívneho rozvoja a pokojnej koexistencie. Programy a projekty dunajskej stratégie, ktoré budú prijaté v akčnom pláne, budú finančne kryté i zo zdrojov EK určených na kohéznú a regionálnu politiku EÚ. Tento koncept makroregionálnych stratégií sa stáva silným a efektívnym nástrojom, ktorý umožní pružnejšie a lepšie riadenie procesov rozvoja vnútri EÚ.

Národný koordinátor NSR, zástupca GR MZV NSR R. Mafael v rámci záverečného panela sprievodnej konferencie k Dunajskej stratégii podotkol, že v rámci EÚ s 15 ČK v minulosti takýto nástroj nebol vypracovaný. Dunajská stratégia sa prijíma ako projekt kohéznej politiky v podmienkach širšieho rámca - 27 ČK EÚ s potenciálom ekonomického rastu. Stratégia je potrebná ako rámcový program so širším politickým kontextom pre potreby rozvoja dunajského regiónu. Cieľom dunajskej stratégie je spoločnou zodpovednosťou EÚ prispieť k účinnejšej a geografickej integrácii oblasti do EÚ. Odporučil využiť skúsenosti z prípravy stratégie a akčného plánu stratégie pre región Baltského mora. Tento mechanizmus a systém sa bude používať i pri predkladaní a výbere projektov dunajskej stratégie.

Námestník ministra pre európske záležitosti ČR M. Sedláček v záverečnom paneli prezentoval českú pozíciu, v ktorej zdôraznil nevyhnutnosť účelnejšieho a efektívnejšieho využívania existujúcich nástrojov, vrátane finančného inštrumentu. Pripomenul, že ČR striktne trvá na dodržiavaní troch princípov (žiadne nové peniaze, nie novej legislatívy a nie novým inštitúciám). Zdôraznil, že v dlhodobom horizonte byť závislý od európskych fondov nie je správna cesta. ČR uprednostní ekonomický rast na základe reálnej ekonomickej politiky a princípov konkurencieschopnosti. ČR v kontexte dunajskej stratégie bude usilovať o podporu vedy, výskumu a inovácií. Naznačil, že v rámci spoločnej idey a spoločného projektu – Dunajskej stratégie s využitím „best practices“ česká strana bude schopná predkladať dobré projekty s pridanou hodnotou napr. v oblasti dopravnej infraštruktúry alebo ekológie.

Zástupca EIB v príhovore v záverečnom paneli potvrdil, že EIB je pripravená sa podieľať na ko-financovaní vybraných pilotných projektov dunajskej stratégie s využitím štrukturálnych a kohéznych fondov, na ktorých sa dohodne EÚ a príslušné ČK EÚ, pripravujúce návrh stratégie. Podľa EIB by mohli byť identifikované vlajkové projekty stratégie napr. pre oblasť vodnej dopravy, v oblasti životného prostredia- zníženie úrovne znečisťovania Dunaja alebo na budovanie siete nákladnej železničnej dopravy.

Minister ZV MR v záverečnom slove potvrdil, že v prípade realizácie projektov pôjde o združené/spoločné financovanie s využitím zdrojov EK, EIB, miest/regiónov i súkromného sektora. Zástupkyňa EK pri vyhodnocovaní panelov zdôraznila, že ČK dunajskej stratégie by mali začať predkladať už predpripravené, vhodné a uskutočniteľné pilotné projekty, ktoré budú môcť byť po prijatí realizované v priebehu 2-3 rokov. Následne prebehne komplexné vyhodnotenie prvej fázy dunajskej stratégie tak, aby bolo jasné do doby schválenia budúcej finančnej perspektívy EK, ako tieto nové projekty Dunajskej stratégie budú financované v ďalšom období v rámci finančného obdobia 2013-2020.

Odbornej konferencie o Dunajskej stratégii sa zúčastnilo 16 zástupcov SR (ÚV SR, MZV SR, ŠTAT MŽP, experti MŽP, MVRR, Vodohospodárska výstavba, SAV, Ground Water

Consulting, ZSSK, ZMOS, UK Bratislava). V troch sekciách/paneloch vystúpili GR SEPaVS P. Holík, J. Bruteničová z MVRR, M. Kováč zo ZMOS a J. Oszlányi a Z. Izakovičová z SAV, ktorí detailnejšie informovali o národnej pozícii SR z hľadiska inštitucionálnych aspektov a miestnej vlády, trvale udržateľného rozvoja a sociálno-kohézneho rozvoja. Zástupcovia ÚV a MZV SR sa zúčastnili činnosti tretieho panelu „Ľudský rozvoj – kultúra, vzdelávanie a identita, ktorý moderoval zástupca mesta Viedeň K. Pachinger a hlavnými panelistami boli poslanec parlamentu MR a bývalý minister pre európske záležitosti profesor Etele Baráth, prorektorka univerzity Maribor, pracovníčka Federálneho ministerstva pre vzdelanie, kultúru a umenie Rakúska a predstaviteľka maďarskej Andrassy univerzity E. Bos. V sále boli hlavne maďarskí predstavitelia kultúry, školstva, MVO a zástupca reformovanej kresťanskej cirkvi. Raportérkou bola pracovníčka DG REGIO Eva Nussmuller. Samotná predstaviteľka Andrassyho univerzity vyhlásila, že dunajský región nie je homogénny región a z tohto hľadiska je zložitá hovoriť o dunajskej identite. Najpodrobnejšie power-point vystúpenie predniesol prof. E. Baráth, ktorý sa pokúšal dopracovať cez evolúciu európskej demokratickej identity k posilňovaniu Dunajskej identity a demokratizácie infospoločnosti. Podľa jeho názoru toto by mohlo byť príspevkom do novej stratégie EÚ 2020, pretože začiatok 3. tisícročia sa začal dekadou posilňovania úlohy NGO. Poukázal tiež na to, že proces európskej integrácie nie je ukončený a jeho nevyhnutné akceptovanie sa udeje na úrovni individuálnej a „malých skupín“. Následná diskusia sa skôr zamerala ako rozvinúť užšiu spoluprácu po línii vysokých škôl a kultúry a akým spôsobom by bolo možné nadväzovať užšie kooperačné väzby a predkladať zmysluplné kultúrne a vzdelávacie projekty s účasťou partnerov z dunajského regiónu. Prítomný predstaviteľ ministerstva vzdelávania a národného kultúrneho dedičstva MR sa otvorene posťažoval, že majú problém s prípravou a predkladaním projektov na báze tzv. dunajskej identity. Vzhľadom na odlišné vnímanie histórie v regióne, jazykovú diverzitu (17 rôznych jazykov) a so zreteľom i na primárne ciele dunajskej stratégie bolo nemožné sa dopracovať k definícii čo je tzv. dunajská identita. Samotná raportérka odporučila sa skôr zamerať na spoločnú budúcnosť na základe spoločných hodnôt EÚ. Prítom je možné využívať a rozvíjať výhody infospoločnosti, budovanie siete VŠ a vzdelávacích programov v regióne a prípadne budovať mediálnu sieť dunajského regiónu.